

BBABAC – 5 22V – Bacheloroppgave med forskningsmetode

Manipulasjon i høykonflikt barnefordelingsaker

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

UIS Mai 2022

Antall ord: 12565

Kandidatnummer: 5191

Learning how to assess, map and document are key skills that can make a huge difference.

Being conscious of how perpetrators influence your systems makes you better at your job – it creates better assessments, recommendations, interventions and ultimately creates better outcomes.

(Mandel et al., 2021)

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1. Problembeskrivelse	4
1.2. Problemformulering	6
1.3. Definisjoner og forforståelse	6
1.3.1. Hva er manipulasjon?	7
1.3.2. Hva er høykonflikt?	7
2. Teori	9
2.1. Manipulasjonsprosessen	9
2.2. Fenomener som grenser til manipulasjon	12
2.3. Hvem manipulerer?	12
2.4. Manipulasjon og barn	13
2.5. Manipulasjon av fagfolk	13
3. Metode	16
3.1. Presentasjon av forskningsartiklene	18
4. Analyse	24
4.1. Studiens troverdighet	24
5. Drøfting	28
5.1. Identifisering	28
5.1.1. Innhente informasjon	28
5.1.2. Maktdifferensial	28
5.1.3. Økonomi	29
5.1.4. Adferd	29
5.2. Håndtering	32
5.2.1. Undersøkelser	32
5.2.2. Veiledning av partene	33
5.2.3. Kunnskap	34
5.2.4. Prosedyrer	35
5.2.5. Juridisk og profesjonelt grenseland	35
5.2.6. Vold	36
5.3. Refleksjon over egen forskning	36
5.4. Veien videre	37
6. Konklusjon	39
7. Litteraturliste:	41

1. Innledning

Formålet med oppgaven er å redegjøre for hvordan barnevernstjenesten kan identifisere og håndtere foresattes bruk av manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker. En barnefordelingssak med høykonflikt mellom foresatte kjennetegnes med at konflikten har opphav i at en eller begge har lite tillit til den andre partens omsorgsevne, og at den er langvarig (Francia et al., 2019, s. 173). Manipulasjon har til formål å utnytte andre med bruk av skjulte hensikter for å oppnå et gode, og vil være særlig aktuelt i forsøk på å påvirke konfliktfylte barnefordelingssaker (Nordhelle, 2009, s. 24).

Barn som lever med langvarige foreldrekonflikter har tydelig økt mistriivsel, økt risiko for depresjon, angst, atferdsproblemer, økt bruk av rusmidler og presterer dårligere på skolen (Polak & Saini, 2019, s. 130).

Som privatperson har jeg opplevd to barnefordelingssaker, hvor manipulasjon inngår, tett på meg. I den første saken leide barnevernstjenesten inn en sakkyndig som fikk fullmakter til utvidet undersøkelse av saken. Manipulasjonsmønsteret kom da tydelig frem, og ble et godt grunnlag for rettslig behandling som dømte at barna skulle bli mer skjermet fra manipulator. I den andre saken ble det ikke benyttet utvidet undersøkelse, og manipulasjon ble ikke avdekket. Dette førte til at barna ble boende fast sammen med en mor som etter min vurdering utøver daglig psykisk vold mot barna. Moren har høy sosioøkonomisk status og har overbevist barnevernstjenesten om at barnas smerteutrykk kan forklares ut fra farens manglende omsorgsevne. Mor hadde, slik jeg forstår, allerede manipulert hjelpeinstanser som familievernkontor og lærere gjennom flere år i forkant av at barnevernstjenesten ble involvert. Det var disse instansene barnevernstjenesten hentet informasjon fra. Dette viser hvordan enkelte foresatte klarer å presentere et feilaktig bilde av sin egen og tidligere partners omsorgskompetanse. Disse sakene fikk veldig ulikt utfall for de involverte barna, og sakene har bidratt sterkt til mitt valg av problemstilling i denne bacheloroppgaven.

1.1. Problembeskrivelse

Når en saksbehandler i barnevernet lar seg blende av en manipulator, bygges ikke skjønnsutøvelsen på et riktig grunnlag. Saksbehandler utnyttes da av manipulator, og det kan medføre at saksbehandler blir en del av manipulators målrettede plan i stedet for at saksbehandler jobber for de involverte barnas beste (Nordhelle, 2009, s. 143).

En forutsetning for at barnevernstjenesten kan håndtere manipulasjonssaker er at manipulasjonsmønstrene identifiseres. Barnevernstjenesten vil i sine undersøkelser i hovedsak hente inn informasjon fra den involverte familien og fra offentlige instanser med formell taushetsplikt. Hvis informasjonen de innhenter allerede er formet av en manipulator, dannes en kumulativ manipulasjonskjede. Manipulatorens «sannheter» som har blitt knadd inn i instansene, kan også bli saksbehandlerens sannhet om ikke saksbehandler gjenkjenner manipulasjonsmønsteret.

Vitner som har erfart episoder med manipulator bak i tid kan medvirke til å skaffe bevis på manipulasjon (Nordhelle, 2009, s. 150). Man kan stille spørsmål ved om terskelen for utvidet undersøkelse er for høy i saker hvor manipulasjon mistenkes. Minste inngreps - prinsippet kan bli en gavepakke til en manipulator, og til stor skade for barnet.

Når barnevernstjenestene ikke oppdager manipulasjon i en høykonflikt barnefordelingssak, vil de ikke nødvendigvis få tilbakemeldinger om manipulasjonen i ettertid. Det kan medføre at barnevernstjenestene forblir uvitende om hvor stort manipulasjonsproblemet er, og at de heller ikke høster kunnskap fra tidligere saker til nytte i nye saker (Nordhelle, 2009, s. 154).

I praksisfaget i barnevernstudiene, var jeg utplassert i en av Norges største barnevernstjenester. Jeg erfarte at det ikke forelå klare prosedyrer for å kunne avdekke manipulasjon, og heller ikke prosedyrer for hvordan man kan håndtere saker hvor manipulasjon inngår. I følge Nordhelle (2009, s. 11) er faglig kunnskap på manipulasjon ikke i nærheten av å gjenspeile den hyppige forekomsten av fenomenet i praksis. Gjennom barnevernsstudiet var temaet manipulasjon nesten ikke eksisterende, hverken i forelesninger eller i litteraturen.

Barnevernet jobber i høykonfliktsaker både i et juridisk grenseland, samt i grenselandet til andre profesjoner (Jevne & Ulvik, 2012, s. 22). Barnevernet må vurdere i hvilken grad foreldrekonflikten går ut over barnets omsorgssituasjon, og dermed blir et anliggende for dem. Det kan være avgjørende for skjønnsutøvelsen hvorvidt man kategoriserer foreldretvister med at barna utsettes for psykisk vold, eller ikke (Jevne & Ulvik, 2012, s. 24–25). Barnevernets ansvar for å bistå barn som utsettes for foresattes langvarige konflikter har de senere årene blitt skjerpet (BLD, 2013, s. 9).

I følge Statistisk sentralbyrå var det 18014 meglingsaker i Norge i 2020. Ca. 10–15 % av alle samlivsbrudd med mindreårige barn leder til en rettssak, og man antar at flestparten av disse er familier med et høyt konfliktnivå (Nordhelle 2011, s. 178; Koch 2000, side 43–46). Antall foreldretvister for domstolen har økt med 8,9 % i perioden 2009-2013 (NOU 2017: 8, 2017, s. 15). Nordhelle (2011, s. 179) uttaler at det i barnefordelingssaker som går til retten etter hennes erfaringer er en overrepresentasjon av foreldre som er mer opptatt av seg selv enn av sine barn, og at mange av dem ikke har tilfredsstillende omsorgsevner. Konfliktene drives mer av å ramme sin ekspartner, eller å beskytte seg selv. Nordhelle (2009, s.14) påpeker også at det er en overhyppighet av manipulerende atferd i foreldretvister som behandles av rettsapparatet.

1.2. Problemformulering

I den endelige problemformuleringen ønsker jeg å undersøke følgende spørsmål:

Hvordan kan barnevernstjenesten identifisere og håndtere foresattes bruk av manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker?

1.3. Definisjoner og forforståelse

Jeg omtaler manipulator som mann, og offeret som kvinne gjennom oppgaven av praktiske grunner. Begge kjønn kan manipulere. Barnevernsansatte, sakkyndige, dommere og andre fagpersoner kan også være offer for manipulasjon. All engelskspråklig litteratur er oversatt av meg. Selv om artiklene bruker andre betegnelser for å beskrive manipulator, bruker jeg i hovedsak manipulator.

I faglitteraturen jeg har brukt, omtales noen ganger manipulasjon som et rendyrket fenomen og andre ganger knyttet til voldsutøvelse i nære relasjoner (Intimate partner violence, IPV). Koch & Ford (2006, sitert i Shaw, 2017, s. 74–75) forklarer IPV med verbal, emosjonell, seksuell eller fysisk vold, trusler om å skade, økonomisk kontroll, isolasjon, fornærmelser og emosjonell kontroll som er intensjonelt utført for å utøve makt og true offeret. Jeg oppfatter at IPV dekker et videre voldsbegrep enn det som legges i manipulasjon, men at manipulasjon ofte inngår som en ingrediens i IPV og at begrepene i praksis flettes sammen.

Jeg presenterer erfaringer fra rettsbehandlinger og anbefalinger for sakkyndige i barnefordelingssaker i oppgaven, og vurderer at disse er overførbare til barnevernsfeltet. Videre vil jeg prøve å tydeliggjøre bruken av begrepene manipulasjon og høykonflikt..

1.3.1. Hva er manipulasjon?

Det finnes ingen klar definisjon av manipulasjon, og fagmiljøer tenderer til å fange ulike fenomener i begrepet. Bower (2003, sitert i (Nordhelle, 2009, s. 18) viser til at begrepet manipulasjon i psykiatrien ofte blir brukt til å definere ulike personlighetsforstyrrelser. Grethe Nordhelle er jurist, psykolog, foreleser og forfatter. Hun regnes som en av Norges mest erfarne høykonfliktmeklere, og er en sentral fagperson på høykonflikter og manipulasjon. Ut fra Nordhelles erfaringer definerer hun manipulasjon slik: «Manipulasjon er en bevisst falsk/usaklig presentasjon, som på en skjult måte og med hensikt, får andre til å gjøre noe fordelaktig for manipulator, som de ikke er klar over at de ellers ikke ville gjøre» (Nordhelle, 2009, s. 24). Hennes definisjon tydeliggjør at manipulasjon brukes for å oppnå et gode med å bruke en skjult makt som offeret ikke er klar over. Når jeg bruker ordet manipulasjon i denne oppgaven, legger jeg Nordhelles definisjon til grunn.

1.3.2. Hva er høykonflikt?

Det finnes ingen entydig definisjon av høykonflikt (Francia et al., 2019, s. 171). Foreldrekonflikter kjennetegnes ofte med at den ene forelderen er bekymret for omsorgssituasjonen når barna er hos den andre forelderen (Jevne & Ulvik, 2012, s. 26). Bekymringene mot den andre parten kan handle om lav emosjonell støtte, dårlig økonomi, ustabilitet, bekymring for fysisk og psykisk vold, seksuelt misbruk og at barnet blir involvert i barnefordelingskonflikten (Buchanan et al. 2001; Smart et al. 2005; Trinder et al. 2008; Cashmore & Parkinson 2011; Gulbrandsen 2013, sitert i Jevne & Andenæs, 2017, s. 296). Francia et al. (2019, s. 188–189) forsterker ordet bekymring i høykonfliktsaker med å kalle det en gjennomgripende mistillit til den andre parten. Sammen med en gjennomgripende mistillit, beskrives forakt til ekspartner og frykt for barnets sikkerhet og velfungering som de tre hovedingrediensene i høykonflikter.

40 % av foreldretvistene som går til rettsak har hatt kontakt med barnevernstjenesten forut for samlivsbruddet eller stevningen. I 38% av sakene hadde minst en av partene, flere familiemedlemmer eller barnet søkt psykiatrisk helsehjelp forut for samlivsbruddet. I 41% av sakene hadde en eller begge partene vært i kontakt med politiet forut for samlivsbruddet.

Totalt sett hadde 70% av familiemedlemmene hatt rusmiddelutfordringer, vært i kontakt med barnevernet eller politi, eller søkt psykisk helsehjelp forut for samlivsbruddet. Av de resterende 30% ble noen av dem beskrevet som relativt velfungerende, men med spesielle personlighetstrekk; manipulerende, trakasserende og ofte i konflikt med andre, eller en lav evnemessig fungering (Koch, 2000, s. 43–46).

2. Teori

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere fellestrekkene ved manipulasjon, se på hvem som manipulerer, klargjøre temaet manipulasjon og barn, redegjøre for manipulators posisjoner, skille manipulasjon fra andre nærliggende fenomener, tydeliggjøre maktforholdet i manipulasjonsprosesser og forklare hva en manipulasjonssirkel er. Jeg har også viet mye plass til hvordan fagfolk kan identifisere og håndtere manipulasjon.

2.1. Manipulasjonsprosessen

For å kalle et fenomen manipulerende må følgende 4 elementer inngå; strategi, å oppnå egen fordel, den manipulerte blir lurt, og manipulator har en skjult hensikt (Nordhelle, 2009, s. 19). En dyktig manipulator tenker langsiktig, og handler i flere små trekk som ikke gjenkjennes som en del av en større plan. Manipulatoren vet hva han gjør, og hva han ønsker å oppnå. Bevisstgjøring av manipulatoren har ingen hensikt, og kan i stedet stimulere manipulatoren til å utøve enda mer avanserte metoder for å oppnå ønsket hensikt (Nordhelle, 2009, s. 21). I tillegg til å kunne presentere blanke løgner, kan manipulatoren ta utgangspunkt i en flik av en virkelig historie, og så forstørre denne. Han kan også bevisst unnlate å gi opplysninger som gjør at offeret sitter igjen med et falskt bilde. Å finte ut offeret med å presentere noe utenforliggende som ikke har noe med saken å gjøre er også en strategi. Han kan ha googlet at saksbehandler i barnevernet har en spesiell interesse som han setter seg grundig inn og fletter denne særinteressen på en naturlig måte inn i barnevernssaken. Presiseringer som «du må tro meg», «jeg er en veldig ærlig person», «jeg snakker sant» og lignende, kan være typiske for manipulatorer (Nordhelle, 2009, s. 24). Manipulasjon kan utøves på mange nivå fra små hverdagsmanipulasjoner til rigide former som videre kan utvikles til personlighetsforstyrrelse. En rigid manipulator kan utøve meget avanserte manipulerende ferdigheter som er vanskelige å avsløre (Nordhelle, 2009, s. 24–28).

Manipulasjonsprosessen er en komplementær prosess hvor manipulatoren er den aktive parten og hvor offeret også tar skritt som er tilpasset manipulasjonsprosessen. Alle grader av manipulasjon gjennomgår den samme universelle manipulasjonsprosessen (Nordhelle, 2009, s. 45 og 62). Når kontakt er innledet, og manipulator har kartlagt fordelene offeret kan gi ham, er neste skritt å avdekke svakheter i offeret som manipulatoren kan utnytte. Slike svakheter kan være behov, interesser, ønsker, lengsler, mangler eller redsler. Manipulatoren kan også bevisst skape behov hos offeret med å for eksempel tilby tjenester som offeret kan bli

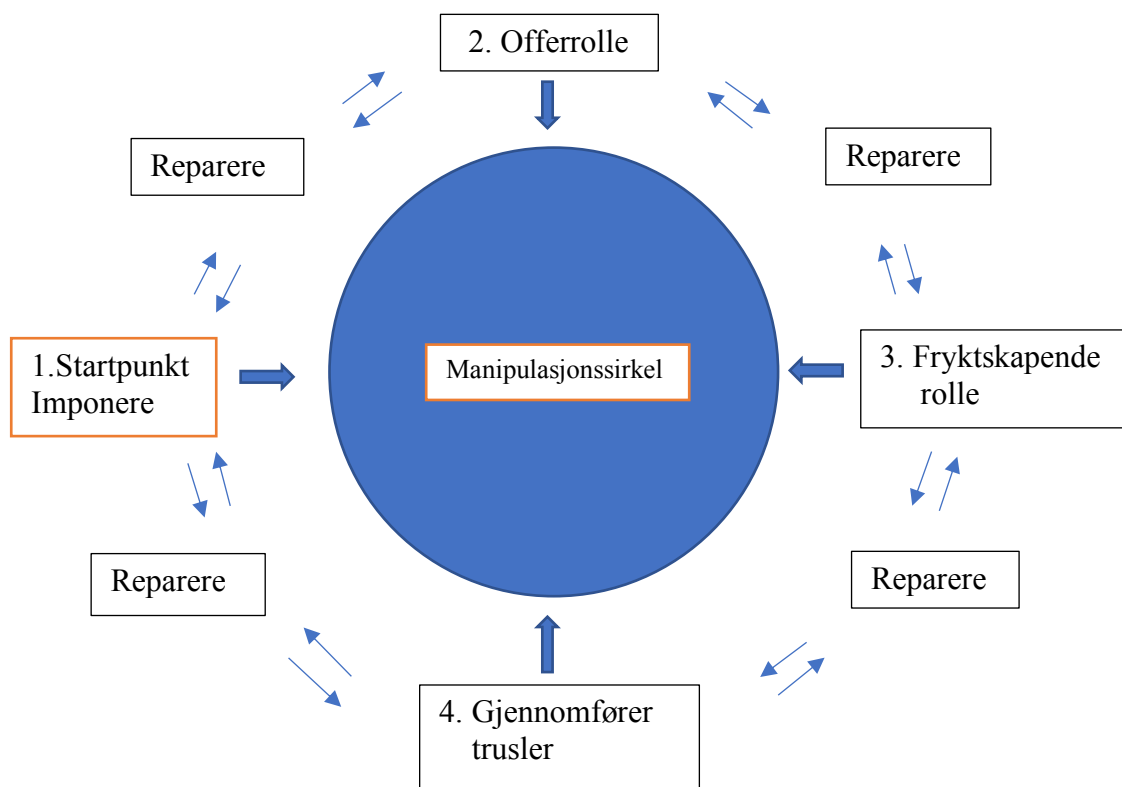
avhengig av (Nordhelle, 2009, s. 58 – 59). Videre vil manipulator vekke offerets emosjoner med å spille på offerets svakheter slik at offerets logiske dømmekraft svekkes. I siste stadiet i manipulasjonsprosessen gjennomføres den bakenforliggende planen for å oppnå godene manipulatoren ønsker (Nordhelle, 2009, s. 60 – 62).

Manipulatoren jobber ut fra en overlegen, en underlegen eller en nøytral posisjon. Manipulatoren er reelt i en underlegen posisjon, men inntar en overlegen posisjon for at offeret skal bli blendet. (En overlegen posisjon kan også være en forsvarsmekanisme) (Nordhelle, 2009, s. 65 – 66). Fra en overlegen posisjon gir manipulator en falsk imponerende presentasjon både av seg selv og av offeret for å oppnå det han vil. Med å fremsnakke et offer med nedsatt selvtillit utover det som er virkelig, å vise handlingsdyktighet, å vise veltalenhet, å avlede, å angripe offerets svakheter, å vekke frykt, å ignorere offeret, å bebreide offeret feilaktig og å sverte andre for å skinne bedre selv er strategier som brukes fra en overlegen posisjon i hensikt å bedøve offeret slik at manipulator kan jobbe fritt mot sine mål. Manipulasjonsstrategiene kan skje som jevnlige, små drypp, som isolert sett kan virke ufarlige, eller de kan presenteres som kraftige skyts til rett tidspunkt (Nordhelle, 2009, s. 68 – 80). Når manipulatoren inntar en offerrolle, inntar han en falsk underlegen posisjon hvor hensikten til manipulatoren er å vekke empati for å blende offeret. Den sterkeste offerrollen manipulatoren bruker er å true med å ta sitt eget liv i den hensikt å presse offeret (Nordhelle, 2009, s. 85 – 90). Fra den nøytrale posisjonen kan manipulator fremstå som en hjelper med en skjult hensikt å senere vekke en takknemlighetsgjeld. I neste fase vil de be om tjenester tilbake. (Man kan også være en hjelper uten skjulte hensikter) (Nordhelle, 2009, s. 91).

Konsekvensene offeret blir møtt med, står ikke i forhold til feilene som manipulatoren påpeker. Manipulatoren vet å forstørre og repetere feiltrinnene offeret har begått. (Man kan ha tendenser til å terpe på andres feil uten at man har en manipulerende hensikt) (Nordhelle, 2009, s. 81 - 82).

Manipulasjon later til å følge lovmessige og uendelige, sirkulære samspillmønstre når manipulator og offer har møtepunkter over tid slik det er i etablerte relasjoner. Begge parter er da delaktige i å skape et større mønster av gjensidig avhengighet (Nordhelle, 2009, s. 93). Etter at manipulator har imponert offeret i innledningen, vil han i andre fase slappe mer av når han har klart å oppnå det han har ønsket. Offeret vil oppdage at manipulatoren ikke er så imponerende som han først fremsto som, og manipulatoren vil deretter prøve å reparere

skadene. Manipulatoren vil innrømme og beklage konkrete forhold han blir konfrontert med, men innrømmer ingen forhold ut over det. Manipulatoren vil be om en ny sjanse, og vise en falsk anger som offeret lett kan bite på. Forsøk på å reparere vil repeteres i alle faser av manipulasjonssirkelen når manipulasjonsstrategiene ikke virker lenger (Nordhelle, 2009, s. 95 – 97). Dersom sprekkene ikke lenger er reparerbare, og manipulasjonsprofilen blir for avslørt, vil han innta martyrollen. I tredje fase vil manipulator gå videre til å innta en fryktskapende rolle dersom offerrollen ikke har hatt tilstrekkelig effekt. Denne rollen kan være indirekte med å true å ringe en journalist, eller å true med å melde offeret for et lovbrudd. Manipulator kan i tredje fase også veksle mellom å være et offer og å være truende (Nordhelle, 2009, s. 97 – 99). Offeret vil i fjerde fase blitt immun mot truslene, og manipulator vil da enten gjennomføre truslene eller begynne manipulasjonsprosessen på ny med å prøve å vekke offerets sympati. Etterhvert som offeret avslører manipuleringen, vil manipulatoren stadig bli mer og mer raffinert. Manipulasjonsprosessen utvikles som en uendelig, oppadgående spiral. Offeret vil ikke gjenkjenne nye runder som manipulasjon, og vil tro hun har avslørt ham når en runde avsluttes. Spiralen fortsetter til en av partene tar fullstendig avstand fra manipulasjonsspiralen, og det er som oftest offeret som gjør det. Dersom ikke offeret lenger biter på manipulasjonene hans, vil manipulatoren avslutte forholdet og lete etter et nytt offer (Nordhelle, 2009, s. 99 - 106).

Illustrasjon av manipulasjonssirkel.

Manipulasjon er en form for psykisk vold, og mange opplever den psykiske volden som den verste formen for vold fordi den er vanskelig å beskytte seg mot (Bufdir, u.å.). Både manipulasjon og vold utøves fra en avmaktsposisjon (Nordhelle, 2009, s. 23; Mevik et al., 2016, s. 33). Avmakt knyttes til lavt selvbilde med redsel for å tape kontroll, aksept og makt. For noen er avmaktsfølelsen så uholdbar at systematisk degradering av andre brukes for å finne fotfeste (Mevik et al., 2016, s. 33). Det er graden av kontroll over andre som avgjør alvorlighetsgraden (Isdal, 2000, sitert i Mevik et al. 2016, s. 24). Fra kunnskap om voldssirkler, vet vi at det er en utfordring å få involverte parter til å snakke om vold. Tausheten fra dem handler ofte om vurdering av egen og andres sikkerhet. De er mest åpne for å snakke om volden rett etter en voldshendelse, mens de lukker seg og bagatelliserer volden når situasjonen roer seg fordi de har håp om at volden ikke skal gjentas. Å innrømme volden kan for offeret oppleves som å gi slipp på håpet. Bagatellisering og benekting av vold kan reduseres ved at fagpersoner bygger tillit til offeret, deler kunnskap om vold og deler informasjonen man vet om det som foregår i familien (Heltne & Steinsvåg, 2017, s. 149 - 152).

2.2. Fenomener som grenser til manipulasjon

Påvirkning, overtalelse, hjernevasking og psykopati er fenomener som grenser til manipulasjon, men skjer uten skjulte hensikter slik som ved manipulasjon (Nordhelle, 2009, s. 30 - 33). Ved psykopati, eller dyssosial personlighetsforstyrrelse som brukes i ICD-10, er et klart kriterium manglende impulsstyring kombinert med lav frustrasjonsterskel. Dette står i kontrast til manipulasjon som er meget strategisk og tenker langsiktig. Psykopaten lyver ikke, og tror oppriktig på sin virkelighetsbeskrivelse. Psykopaten mangler empati og evne til å føle skyld og anger, og bruker direkte makt for å oppnå ønsket mål. Det er en glidende overgang mellom psykopati og manipulasjon, og en psykopat kan også ha manipulerende trekk (Nordhelle, 2009, s. 33 – 37).

2.3. Hvem manipulerer?

Skadegjørende manipulatorer er i mindretall i befolkningen, men forekommer hyppigere enn mange antar og det er store mørketall (Nordhelle, 2009, s. 45). Noen som av ulike grunner ikke får stimulert sine medfødte evner gjennom oppveksten, kan utvikle en manipulerende adferd som kompensasjon. Manipulatoren har ikke potensial, eller mangler disiplin, til å gjøre

det nødvendige arbeidet for å hente frem sine maktressurser. En annen gruppe manipulatorer kan ha hatt andre voksne manipulatorer som rollemodeller gjennom oppveksten (Nordhelle, 2009, s. 49 – 50). Ønsket om å oppnå materielle verdier, kunnskap, sosiale posisjoner, status og åndelig makt kan være goder en manipulator ønsker å oppnå (Nordhelle, 2009, s. 50 – 52). Jo mer man styres av egne ønsker, desto sterkere motiv har man for å manipulere andre for å oppleve behag (Nordhelle, 2009, s. 46 – 47).

2.4. Manipulasjon og barn

Når foreldre er i konflikt kan manipulering av barna bli brukt som maktmiddel i manipulasjon av den andre parten (Nordhelle, 2009, s. 15). Barn er mer disponible for å bli manipulert, i tillegg til at de er i et avhengighetsforhold til manipulatoren (Nordhelle, 2009, s. 107). Foreldrefiendtlighetsyndromet PAS (Parental Alienation Syndrome) sees særlig i rettssaker om barnefordeling hvor en forelder bruker barnet i sin kamp mot den andre. Barnet kan manipuleres på ulike måter. En måte er å lokke med fristelser parallelt med at det skjer en systematisk sverting av den andre forelderens (Nordhelle, 2009, s. 110 – 112).

2.5. Manipulasjon av fagfolk

Nordhelle (2009, s. 142 - 151) påpeker at det er lettere å oppdage manipulasjonen når fagpersonen er observatør til foreldre hvor den ene parten manipulerer, enn når man selv blir eksponert for det. Manipulatoren vil bruke alle beskrevne strategier, også i møte med fagpersoner.

Når barnevernsansatte foretar undersøkelser, tilstrebes å følge samme strenge formen som i metoder brukt i forskning. I det inngår å bruke kontrafaktisk argumentasjon i vurderingene, som innebærer at en leter etter motargumenter til egne slutninger. Det inngår også å være refleksiv, som innebærer at en tydeliggjør sin egen forforståelse og profesjonelle vurderinger (Aadnesen & Hærem, 2014, s. 47 – 66). Imidlertid har undersøkelser vist avvik fra ønsket standard i hvordan barnevernets undersøkelser utføres i flere barnevernstjenester (Aadnesen & Hærem, 2014, s. 13). Nordhelle (2020, s. 87) har påpekt viktigheten av at undersøkelser i høykonfliktsaker gjøres metodisk for å kunne avdekke manipulasjon. Alt vesentlig av sakkyndigarbeid med alvorlige feil og mangler, skyldes at den sakkyndige har blitt manipulert av en av partene (Nordhelle 2020, s. 79). Hun har også påpekt at ingen klarer å avdekke manipulasjon hvis man bruker kort tid sammen med manipulator (Nordhelle, 2020, s. 82). Når

man observerer en situasjon over tid, er det vanskelig å holde oppmerksomheten i flere retninger og mot flere mennesker, og man prioriterer hva man observerer. For å gjøre observasjoner over tid lettere, kan man kategorisere observasjonene (Grønvold & Storø, 2012, s. 61 - 77). Nordhelle (2020, s. 80 - 87) har kategorisert viktige fokusområder i undersøkelser knyttet til å avdekke manipulasjon i foreldretvister; Foresatte kan ha motstridende forklaringer i saken, og begge sidene må utredes like grundig for å lettere kunne påvise sannferdigheten i dem. Man må være bevisst at manipulator på en subtil og avansert måte kan ta regien på den sakkyndiges arbeid. Manipulatoren er overbevisende i sin presentasjon, og fagfolk kan undervurdere hva en manipulator kan skape med de ulike strategiene som brukes. De fleste manipulatorer hevder den andre forelderen er manipulerende, og manipulerende personer påvirker også informanter. Manipulators mål er å ta kontroll over den andre forelderen, og de bruker gjerne barna for å nå målet. Manipulator kan skape stressfylte situasjoner for offeret, som over tid kan skape uhelse, samtidig som han på en troverdig måte fremstiller offeret med ulike diagnoser. Manipulasjonsofferet er vant med at manipulasjonsspillet ikke avsløres og at manipulator eier senen. Dette kan gjøre offeret ekstra stresset, og kan medvirke til at offeret ikke klarer å formidle sin virkelighet. Både offeret og barna vil trenge tid for å bygge nok tillit, og det er viktig at fagpersoner bruker god tid i observasjonene og samtalene. Vanskelige tema må vente til barnet har fått tillit.

Safe & Together modellen er en internasjonal anerkjent modell som skal hjelpe barnevernsarbeidere å identifisere og håndtere vold i nære relasjoner. Den fremhever at det er et kritisk og undervurdert problem at voldsutøvere i nære relasjoner manipulerer systemene. Voldsutøverene styrker med det sin egen makt, og kan således utvide kontrollen av partner og barn (Safe & Together Institute, u.å.). Også Mandel et al. (2021, s. 12) har kategorisert fokusområder for hvordan barnevernstjenesten kan gjøre det vanskeligere for manipulatorer å manipulere systemet. Hovedforfatter David Mandel, er grunnlegger av Safe & Together Institute. De vektlegger at barnevernstjenesten kan undersøke hvor mange ganger manipulator har meldt inn partner eller ekspartner til barnevernet, eller meldt opp saker for retten. Det er også viktig å undersøke om det foreligger lignende mønster i tidligere forhold. Videre kan barnevernstjenesten sjekke ut om oppførselen til manipulator startet i forbindelse med skilsmissen, eller at beskyttende forelder innleder et nytt forhold? Barnevernstjenesten kan også kartlegge hvordan voldsutøvers manipulasjoner påvirker barnet og familiefungeringen, og hvordan manipulators anklager påvirker partners omsorgsevne. I tillegg kan barnevernstjenesten få frem den beskyttende forelderens ulike

måter å stå i mot og å håndtere voldsutøvers manipulasjoner av systemene. Mandel et al. (2021, s. 4–8) beskriver at manipulator kan bruke falske anklager om kriminalitet, parental alienation eller beskyldninger om at partner ikke klarer å beskytte barnet for å ramme partner, barnet og barnevernet. Manipulator kan rapportere hyppig til barnevernet, og/ eller gjenoppta saken i rettssystemet for å tappe den beskyttende forelderen for ressurser og økonomisk, samtidig som offentlige ressurser misbrukes. Manipulatoren kan også projisere egne mentale problemer eller rusavhengighet mot den beskyttende forelderen. Manipulator kan gå gradvis frem på en skjult og slø måte. Manipulator angriper både systemer som har direkte makt til å gripe inn, slik som politi, barnevern og rettssystemet, men også hjelpeinstanser som er rådgivende for maktinstansene. Når barnevernet ikke kjenner til manipulasjonsmønstrene, kan gjentatte bekymringsmeldinger fra manipulator etterhvert fremstå som sanne. Manipulator utnytter den beskyttende forelderens sårbarheter, og får systemene til å fokusere på disse svakhetene fremfor voldsutøvelsen. Manipulator bruker status, makt, økonomiske midler og privilegier for å vinne sakene. Manipulator kan presentere seg sterkere i retten fordi han kan ha råd til en bedre advokat, kan leie inn bedre spesialister, ha råd til et bedre bosted for barna og liknende. Den beskyttende forelderen kan være sterkt nedbrutt etter å ha levd med vold i en årrekke og utviklet traumer av dette.

3. Metode

I søken etter svar på min problemstilling har jeg valgt å bruke kvalitativ og narrativ litteraturstudie som metode. Kvalitative studier bygger på fyldige data om personer og situasjoner for å oppnå en forståelse av sosiale fenomener (Thagaard, 2018, s. 12). Kvalitativ metode fanger opp meninger og betydninger som ikke kan tallfestes, og har et mål om å gi et helhetlig bilde av det som studeres (Thagaard, 2018, s. 15 - 16). En litteraturstudie bidrar til dokumentasjonsbasen som vi bruker i vår profesjonelle praksis. Det er et vitalt redskap fordi det forenkler analyser og synteser av forskning på område som studeres (Aveyard, 2019, s. 9). En litteratur studie setter en studie inn i en videre kontekst av andre studier, og motvirker at en studie blir vurdert isolert (Aveyard, 2019, s. 16). Litteraturstudie deles inn i systematisk- og narrativ litteraturstudie. Den systematiske litteraturstudien gjennomgår litteratursøk på fenomenet som undersøkes på en systematisk og strukturert måte. I en narrativ litteraturstudie, vil søkeprosessen, søkestrategiene, eksklusjons- og inklusjonskriteriene være mindre nøyaktige. Det vil være mer rom for skjevhet og selektivitet i utvelgelsen av litteratur. Konklusjonene av en narrativ litteraturstudie vil derfor være mer usikre, og beslutningsprosessene mer åpne for tankebiaser (Aveyard, 2019, s. 9–13).

Gjennom litteratursøk og litteraturstudier om manipulasjon, har jeg vært i tvil om metodevalget. Utfordringen var at begrepet manipulasjon som fagbegrep blir definert ulikt i ulike studier, og at jeg sto i fare for å miste essensen av det jeg ønsket å studere. Jeg vurderte om en case studie kunne være et alternativ, men så vanskeligheter med å undersøke en manipulasjonssak over et så begrenset tidsrom da en manipulasjonssirkel kan bygges over mange år. En case studie ville forutsatt at manipulasjonsmønsteret allerede var bevisstgjort av en saksbehandler i barnevernstjenesten, og saken ville blitt sterkt påvirket av hvor bevisst både saksbehandler og offer i saken var manipulasjonen. I en pågående manipulasjonssak ville det også være vanskelig å hente informasjon fra manipulator. Lovverket ville påvirket at jeg ikke fikk intervju de involverte barna. Jeg vurderte også å gjøre en liten N-studie for å undersøke fire barnevernstjenesters kunnskaper og prosedyrer i forbindelse med manipulasjonssaker. Jeg fryktet at barnevernstjenester manglet slike prosedyrer, og ble derfor i tvil om funn i en slik studie ville kunne være til særlig nytte. Jeg endte opp med å velge en narrativ litteraturstudie, med en skjerpet utvelgelse av litteratur ut i fra slik Nordhelle definerer begrepet manipulasjon i oppgaven. Med 30 års terapeuterfaring har jeg snakket med mange ekspartnere og barn av manipulatorer, og vet at mange har blitt mistrodd og dårlig

behandlet av mange av hjelpeinstansene, også barnevernstjenestene. Deres beretninger har gitt meg mye innsikt og forståelse om manipulasjon som jeg tenker jeg ikke hadde klart å lese meg til gjennom teoretisk kunnskap alene. Med erfaringene mine i ryggsekken, tror jeg det vil hjelpe meg til å kunne trekke ut det essensielle om fenomenet i litteratursøkene og at litteraturstudie er den beste metoden for å kunne utvide kunnskapen om fenomenet manipulasjon. Jeg er også bevisst på at erfaringene jeg har, gir meg en forforståelse som kan gjøre meg forutinntatt og mindre åpen for ny informasjon.

Jeg fant svært lite treff i søk hvor ordet manipulasjon/manipulation inngår. På mine første søk hadde jeg ikke lagt inn noen søkekriterier. Jeg søkte på «social work» manipulation, og fant en artikkel *Child protection workers' experiences of working with high-conflict separating families* (Saini, 2012). Denne omhandler høykonflikt barnefordelingssaker og manipulasjon. Siden den forskningen er utdatert, og ikke helt dekkende, søkte jeg videre i Google scholar på Sainis artikkel under «sitert av», og lette videre blant de 51 artiklene som kom opp der. I Sainis artikkel fremhevet informantene at manipulasjon var et konsistent hovedtrekk ved høykonfliktfamilier (Saini et al., 2012, s. 1311). Jeg forventet derfor å finne mye mer informasjon om manipulasjon i artiklene som hadde sitert Saini (2012) enn det jeg gjorde.

I videre søk la jeg inn inklusjons- og eksklusjonskriterier, og søkte bare litteratur fra tidsrom 2015 – 2022. I Oria valgte jeg også å kun søke i artikler fra fagfellevurderte tidsskrift. Da fant jeg med bruk av søkeordene «high conflict» og «child custody» artikkelen *The complexity of families involved in high - conflict disputes: A postseparation Ecological Transactional Framework* (Polak & Saini, 2019). Jeg søkte videre i google scholar på denne artikkelen i «sitert av» og på «lignende artikler», og fant artikkelen *For det er jo alvorlige saker»: – barnevernets møte med fastlåste foreldrekonflikter* (Sudland & Neumann, 2021).

Da jeg søkte på PAS custody, fant jeg artikkelen *Recommended treatments for “parental alienation syndrome” (PAS) may cause children foreseeable and lasting psychological harm* (Dallam & Silberg, 2016). Jeg fant denne interessant, men siden den var gammel trykket jeg på tilvalget «related research» inne på siden jeg leste den opprinnelige artikkelen. Her fant jeg frem til den tredje artikkelen: *Abusers gaining custody in family courts: A case series of over turned decisions* (Silberg & Dallam, 2019).

Her er en tabell over de viktigste av søkene:

Tabell 1:

Søkeord	Antall treff Oria, begrenset til kun artikler fra fagfellevurderte tidsskrift, i tidsrom 2015 - 2022	Antall treff google scholar, begrenset til tidsrommet 2015-2022	Antal Artikler brukt	Funnet artikkel, eller ledet til artikkel
«high conflict» «child custody»	339	70	1	The complexity of families involved in high-conflict disputes: A postseparation ecological transactional framework (Polak& Saini, 2019). Ledet meg videre til « <i>For det er jo alvorlige saker</i> »: – <i>barnevernets møte med fastlåste foreldrekonflikter</i> , (Sudland & Neumann, 2021).
PAS custody	435	24	0	Ledet meg videre til <i>Abusers gaining custody in family courts: A case series of over turned decisions</i> av Silberg & Dallam, 2019.
«coercive control»	360	125	0	
Manipulasjon høykonflikter	19		0	

3.1. Presentasjon av forskningsartiklene

I dette avsnittet gir jeg et sammendrag av hver av de tre artiklene jeg har valgt å bruke i oppgaven. Artiklene belyser problemstillingen i oppgaven fra ulike sider. Den første artikkelen henter inn stemmen til barnevernsansatte som jobber med barn som lever med foreldre i høykonflikt. Den andre artikkelen forsøker å forstå risikofaktorer og indikatorer til høykonfliktfamilier ved skilsmisser ut fra et utviklingsøkologisk perspektiv. Den tredje artikkelen har undersøkt saker hvor retten har gitt foreldreretten til en misbrukende forelder, og hvor foreldreretten har blitt tildelt den beskyttende forelderen i ny rettsak. I denne artikkelen omhandles manipulasjon i kontekst av et større voldsbilde som utøves av en forelder mot barn. Ingen av artiklene bruker ordet manipulasjon for å beskrive manipulasjonsfenomenet, men med den teoretiske kunnskapen om manipulasjon som et bakteppe vil jeg trekke ut informasjonen som fremkommer i artiklene i lys av dette.

Den første artikkelen jeg ønsker å ta med er *For det er jo alvorlige saker*: – *barnevernets*

møte med fastlåste foreldrekonflikter (Sudland & Neumann, 2021). Formålet i artikkelen er å utforske hvordan barnevernsansatte undersøker og vurderer bekymringer til barn som lever med foreldrenes konflikter. Artikkelen bygger på fokusgruppeintervjuer og individuelle intervjuer av 31 barnevernsansatte. De ble intervjuet om barn som lever med fastlåste konflikter. Hovedtemaet er på barnevernsarbeidernes bekymringer for barna og det vanskelige kartleggingsarbeidet, konfliktens tvetydige karakter og press mot barnevernsarbeidernes autoritet. Majoriteten av de foresatte i høykonfliktsakene hadde høy sosioøkonomisk status, og de var generelt mindre redde for konflikt. Konfliktene kan også rettes mot barnevernsarbeiderne, og at det kan bidra til vanskeligheter med å innhente informasjon fra foresatte (Sudland & Neumann, 2021, s.144). Informantene fremhevet at det var typisk at en av de foresatte meldte sin bekymring til barnevernet for omsorgssituasjonen hos den andre foresatte, og at den andre foresatte mente at det var melderer som hadde dårlig omsorgsevne eller ønsket å skape konflikter (Sudland & Neumann, 2021, s.143). Flere opplevde at foreldrene hadde god kommunikasjonsevne, og var like troverdige. For den barnevernsansatte var det vanskelig å vite «sannheten». De opplevde at de ble foret med inntrykk som ikke stemte, og at barnevernsansatte kunne gjøre gale vurderinger. En annen fare var at barnevernsansatte ble trukket inn i konflikten og kan ta parti med den ene parten. En deltaker beskrev at de ble avhengige av å gi de involverte barna en informantrolle, og at det er vanskelig at barna blir pålagt mye ansvar i disse sakene. Flere deltakere beskrev at det var vanskelig å få disse barna i tale, og at informasjonen de eventuelt fikk innhentet kunne være instruert av de foresatte. Noen foresatte forsøkte også å nekte barnevernsansatte å få snakke med barna, og/eller å avslutte saken, når de opplevde å ikke bli hørt eller fikk den hjelpen de trengte av barnevernet. Barnevernsansatte forsøkte da å bistå i form av å gi barna hjelpetiltak, eller å tilby bistand til den mest samarbeidsvillige forelder som trengte hjelpen minst (Sudland & Neumann, 2021, s 145). I artikkelen vises det til Douglas (1997) som omhandler hvordan ubehagelige fakta som ikke passer inn i etablerte antagelser, ignoreres eller vriss på. Ut fra Douglas teorier vil foresatte med høy sosioøkonomisk status gi et tvetydig inntrykk, da høykonfliktsakene og høy sosioøkonomisk status historisk sett er en ny type brukere i barnevernsammenheng. Disse sakene vil derfor forsøkes å støtes bort av barnevernsansatte, noe som kan komme til uttrykk gjennom barnevernsansatte uro, tvil og handlingslammelse i disse sakene (Sudland & Neumann, 2021, s 139 - 140).

Barnevernsansatte uttrykte stor grad av bekymring, samtidig som de var vage i sin beskrivelse av hvordan de undersøkte og vurderte mulige skadevirkningene i sakene med høykonflikter.

Avveininger mellom risiko og beskyttelsesfaktorene til barna ble i liten grad beskrevet av deltakerne. De beskrev i stedet de foresattes atferd i situasjoner og møter. (Sudland & Neumann, 2021, s 145). Flere knyttet foreldrenes rigiditet til manglende impuls kontroll, personlige dysfunksjoner, personlighetsforstyrrelser eller anen psykisk sykdom. De beskrev at foreldrene er i konflikt med «nesten alle», at det er noe som skurrer og at de lager kjempestor stor ståhei av bagateller (Sudland & Neumann, 2021, s 145 -146). Foresatte i høykonflikter kan bruke hjelpeapparatet til å tjene sine egne interesser og agendaer. De kan også stille spørsmål til barnevernsansattes profesjonelle kunnskap (Sudland & Neumann, 2021, s 146). Deltakerne uttrykte avmakt i høykonfliktsakene, til tross for at de i sin rolle har makt til å innstille på omsorgsovertakelse etter §4-12 når de opplever at høykonflikten skader barna (Sudland & Neumann, 2021, s 148). I den avsluttende diskusjonen i artikkelen stilles det spørsmål med om måten barnevernet foretar sine undersøkelser på er egnet i høykonfliktsaker. Det kan se ut som at barnevernsarbeiderne inntar er overflatisk forståelse av de foresattes fungering, selv om de er alvorlig bekymret for barnet. Det siteres til Woodcock (2003) som forklarer dette med at barnevernsarbeiderne sannsynligvis mangler kunnskap, eller mangler egnede kartleggingsmetoder, og ikke undersøker og identifiserer hva som ligger bak foreldrenes atferd (Sudland & Neumann, 2021, s 150).

Den andre artikkelen er: *The Complexity of Families Involved in High-Conflict Disputes: A Postseparation Ecological Transactional Framework* (Polak & Saini, 2019). Metoden som er brukt i forskningen er en systematisk litteraturstudie, og søkene har blitt utført med elektronisk søk, rapid evidence assessment. 65 studier ble inkludert i den endelige analysen (Polak & Saini, 2019, s. 119 – 120). Artikkelen forsøker å forstå risikofaktorer og indikatorer til høykonfliktfamilier ved skilsmisser ut fra et utviklingsøkologisk perspektiv. Den ser på 3 domener; risikofaktorer, indikatorer og konsekvenser i familier med høykonflikt skilsmisser. Risikofaktorene og indikatorene blir sett ut fra et ontogenetisk nivå (individuellt), mikronivå (familie), eksonivå (samfunn) og makronivå (kultur) (Polak & Saini, 2019, s. 117 - 120). På ontogenetiske risikofaktorer inkluderes personlighetsforstyrrelse, mentale helseproblemer, rus og å ha et utrygt tilknytningsmønster. Mikronivå risikofaktorer inkluderer negativ foreldreatferd, tid, utrygg tilknytning, maktubalanse og økonomisk avhengighet. Eksonivå risikofaktorer inkluderer at storfamiliene, barnevern, advokater, andre hjelpeinstanser tar side eller involverer seg i konflikten. Makronivå risikofaktorer inkluderer lover, lovgiving, kultur, religion og tradisjoner (Polak & Saini, 2019, s.121).

Ontogenetiske indikatorer er sinne, fiendtlighet, rigiditet og rus mens de har ansvar for barnet. På mikronivå vil indikatorene være en kronisk kranglende innstilling, manglende kommunikasjon om hvordan de kan ivareta barnet på best mulig måte, diffuse grensesettinger ovenfor barnet, vansker med å gi - eller mangle evne til å gi barnet utviklingsstøtte og uregelmessig foreldre-barn kontakt. Indikatorer på eksosystemnivå er at familiene involverer mange hjelpeinstanser, stammekonflikter, og fastlåste rettsaker. På makronivå kan indikatorene være langvarige rettsprosesser og religionskonflikter (Polak & Saini, 2019, s. 121–122).

Den tredje artikkelen er: *Abusers gaining custody in family courts: A case series of overturned decisions* (Silberg & Dallam, 2019). Denne forskningen har foretatt en casestudie av 27 barnefordelingssaker fra USA som involverer anklager om mishandling av barn som først ble vurdert til å være falske, og i ny rettsak dømt til å være sanne. 2/3 av de beskyttende foreldrene ble patologisert og behandlet lite respektfullt i den første rettsaken. Dommerne som dømte barna til å bo med misbrukende forelder, stolte på rapporter fra sakkyndige eller guardians ad litem (Silberg & Dallam, 2019, s. 140). Guardians ad litem er advokater, med kunnskaper om barn, som etterforsker saken for retten når retten frykter for barnets sikkerhet (LII, u.å.). De beskyttende foreldrene ble beskrevet til å være i symbiose med sine barn, og at de derfor fremsto overbeskyttende for barna. Fakta og analyser i sakene ble vektlagt mindre enn personlige tolkninger og tankebiaser (Silberg & Dallam, 2019, s. 158). Når en misbruker fremstår rolig, profesjonell eller sjarmerende, ble anklagene fra den beskyttende forelderen tolket mindre troverdige selv der hvor det forelå besøksforbud (Rivera, Zeoli and Sullivan, 2012, sitert i Silberg & Dallam, 2019, s. 142). Hovedgrunnen til at sakene ble omgjort var at den beskyttende forelderen fikk bistand av spesialister på barnemisbruk. Det anslås i artikkelen at 58000 amerikanske barn årlig blir plassert sammen med en misbrukende forelder, og at 653 amerikanske barn har blitt drept av misbrukende forelder i perioden mellom 1998 og 2008 i forbindelse med skilsmisse, barnefordeling, samvær eller barnebidragssaker (Leadership Council on Child Abuse and Interpersonal Violence, 2008, sitert i Silberg & Dallam, 2019, s. 141). I artikkelen blir Gardners teori om parental alienation syndrom (PAS) drøftet som en mulig årsak til at hypotesetesting om hvorfor barnet unngår en forelder kan ha en annen årsak enn alliansebygging fra den andre forelderen (Silberg & Dallam, 2019 s. 143-144). Det slås fast at det ikke er nok vitenskapelig grunnlag til at teoriene om PAS er valide (Saini, 2016, sitert i Silberg & Dallam, 2019 s. 144). Det advares om delt foreldreansvar når en forelder er voldelig, da offerforelderens foreldreferdigheter vil påvirkes

når barnet fortsatt utsettes for vold (Bancroft & Silverman, 2002, sitert i Silberg & Dallam, 2019 s. 145). 70% av barna rapporterte i retten at de ble utsatt for seksuelt misbruk, 52% fysisk misbruk, ca. 40% emosjonelt misbruk, ca. 10 % forsømmelse og 26% både fysisk og seksuelt misbruk. 60% av de beskyttende foreldrene oppga å ha blitt utsatt for vold i hjemmet. 93% av misbrukerne tilhørte mellom- eller høyere sosioøkonomisk gruppe. Å fremme ny rettsak var krevende og kostbart for den beskyttende forelderen, og tok flere år (Silberg & Dallam, 2019 s. 152). Symptomtrykket fra barna ble ikke skikkelig undersøkt, etterforsket, vurdert eller rapportert i rettsforhandlingene. Symptomene ble heller tilskrevet selve skilsmissen og barnefordelingen (Silberg & Dallam, 2019 s. 155). Misbrukernes oppførsel ble også kartlagt; 63% viste sinnereaksjoner, 63% beskylte den beskyttende forelderen for barnas problemer (projisering), 33% rusproblemer, grenseovertredende atferd (for eksempel å sove i senga med barnet), usannsynlige forklaringer for barnets symptomer, 21% funn av barnepornografi, falske dokumenter for å bevise sin uskyld eller å melde beskyttende forelder til barnevernet for barnemisbruk (Silberg & Dallam, 2019 s.156).

Tabell 2 gir en oversikt over artiklene jeg har valgt å bruke:

Tabell 2:

Forfattere	Tittel	Formål	Metode	Sentrale tema
Sudland & Neumann (2021)	<i>«For det er jo alvorlige saker»: – barnevernets møte med fastlåste foreldrekonflikter</i>	Å finne ut hvordan barnevernsansatte undersøker og vurderer bekymringer til barns som lever med foreldrenes konflikter.	Artikkelen bygger på fokusgruppeintervjuer og individuelle intervjuer av 31 barnevernsansatte på små, middelstore og store barnevernkontor på Østlandet.	Høykonflikter Høykonflikter gir et tvetydig inntrykk i forhånd til mer stereotype barnevernssaker, og at den menneskelige hjernen lett vil frastøter tvetydigheter som ikke passer inn i tidligere forutinntattheter
Polak & Saini (2019)	<i>The complexity of Families Involved in High-Conflict Disputes: A Postseparation Ecological Transactional Framework</i>	Artikkelen forsøker å forstå risikofaktorer og indikatorer til høykonfliktfamilier ved skilsmisser ut fra en utviklingsøkologisk vinkling.	Systematisk litteraturstudie.	Indikatorer og risikofaktorer til høykonflikt skilsmisser kommer tydelig frem fra en utviklingsøkologisk inndeling.
Silberg & Dallam (2019)	<i>Abusers gaining custody in family courts: A case series of over turned decisions</i>	Artikkelen forsøker å bestemme hvorfor barn etter rettsbehandling har blitt plassert hos en forelder som barnet anklager for å misbruke dem, i stedet for den ikke misbrukende forelder.	Denne forskningen har foretatt en casestudie av 27 barnefordelingssaker fra USA, der retten først har gitt foreldreansvaret til en som har misbrukt barnet, men at nye rettsprosesser har gitt foreldreansvaret til den ikke misbrukende forelder.	Dommerne stolte på sakkyndige-rapporter. Når manipulator fremstår rolig, profesjonell eller sjarmerende, ble anklagene mot dem tolket som mindre troverdige.

4. Analyse

En kritisk gjennomgang av hver artikkel som velges ut, er første skritt i analyseprosessen i en litteraturstudie. Det neste skrittet er å utforme temaer fra funnene i artiklene og å vekte disse ut fra styrken og troverdigheten i studiene (Aveyard, 2019, s. 133).

4.1. Studiens troverdighet

Alle utvalgte artiklene er fagfellevurderte artikler, og relativt ny utført forskning.

Artikkelen *For det er jo alvorlige saker»: – barnevernets møte med fastlåste foreldrekonflikter* (Sudland & Neumann, 2021), er utgitt i Tidsskriftet Norsk Barnevern, som skårer 1 på Register over vitenskapelige publiseringskanaler (Kanalregisteret u.å.). Studien inneholder en begrensning ved at det kun er de 31 informantenes perspektiver og erfaringer som kommer frem, og resultatene fra dette kan ikke generaliseres.

Artikkelen *The Complexity of Families Involved in High-Conflict Disputes: A Postseparation Ecological Transactional Framework* (Polak & Saini, 2019), er utgitt av *Journal of Divorce & Remarriage*. Denne skårer 1 på Register over vitenskapelige publiseringskanaler (Kanalregisteret u.å.). Denne oppgaven bygger på et grundig og stort elektronisk litteratursøk med 3220 artikler, hvorav 65 artikler ble inkludert i studien (Polak & Saini, 2019, s. 120).

Artikkelen *Abusers gaining custody in family courts: A case series of over turned decisions* (Silberg & Dallam, 2019), er utgitt i *Journal of child custody*. Denne kom ikke opp på søk i Register over vitenskapelige publiseringskanaler. Jeg fant ut at tidsskriftet har skiftet navn til *The Journal of Family Trauma, Child Custody, and Child Development (JFT)* i 2020, men heller ikke det er oppgitt i Register over vitenskapelige publiseringskanaler. Jeg fant videre tidsskriftet i søk i Oria, og på tidsskriftets egne sider opplyses det at tidsskriftet er «anonymously peer reviewed» (Geffner & Shaw, 2020, s. 1). Forskningen bygger kun på 27 saker. Sakene er til gjengjeld veldig grundig beskrevet og analysert. Forskningen er støttet av the Office of Violence Against Women of the U.S. Department of Justice (Silberg & Dallam, 2019, s. 165). Resultatene av forskningen kan være farget av dette.

Praksis litteratur er litteratur som er skrevet av praktikere i gjeldene fagfelt (Aveyard, 2019, 45-46). I teoridelen har jeg bevisst bygget mye av oppgaven på Nordhelles litteratur. Hun skriver selv at boken *Manipulasjon, forståelse og håndtering*, bygges på systematiserte,

mangeårige erfaringer og ikke strenge vitenskapelige kunnskaper. Hun har spesifisert at hun har referert lite til vitenskapelige kilder om manipulasjon fordi forskningen hun har lest om begrepet inkluderer flere fenomener enn manipulasjon (Nordhelle, 2009, s. 13 - 14). Hennes bok må derfor kategoriseres som praksis litteratur.

Når et område ikke har blitt grundig forsket på, og det er lite forskning tilgjengelig, kan praksis litteratur og ekspertmeninger gi mye ny innsikt på område. Viktig informasjon kan bli utelatt dersom slik informasjon ikke blir inkorporert i en litteratur studie (Aveyard & Sharp, 2017, sitert i Aveyard, 2019, s. 47). Nordhelle anses som en ekspert på både høykonflikt og manipulasjon, og min vurdering er at hun bringer inn viktig kunnskap om både manipulasjonsfenomenet og bruk av manipulasjon i høykonfliktsaker.

Policy litteratur er litteratur som er retningsgivende. Retningslinjene som presenteres bør ideelt sett være knyttet til forskning (Aveyard, 2019, s. 46). Fallgruver i sakkyndigarbeid (Nordhelle, 2020), bruker jeg som en del av teorigrunnet i oppgaven. Den bygger på hennes erfaringer, og ikke som resultat av forskning. Denne artikkelen er en blanding av praksis litteratur og policy litteratur da Nordhelle ønsker å gi retningslinjer til hvordan sakkyndige kan jobbe for å redusere faren for å bli manipulert.

Jeg forstår også informasjonen fra Safe & Together modellen som både praksis- og policy litteratur. Safe & Together modellen viser noe til forskning i det de skriver, men er ikke strengt forskningsbasert. Safe & Together Institute samarbeider med barnevernstjenester i en rekke land, blant annet Storbritannia, Skottland, Australia og USA (Safe & Together Institute, u.å.).

Mandel et al. (2021) bygger mer på praksis litteratur enn på strenge vitenskapelige kriterier.

Primærkilder er den best pålitelige og autentiske kilden. En sekundærkilde kan ha fortolket den opprinnelige kilden. I litteraturstudier bør sekundærkilder unngås (Aveyard, 2019, s. 64 – 65). Jeg har brukt noen sekundærkilder i oppgaven, noe som kan svekke påliteligheten i de referansene.

All engelsk litteratur som jeg har oversatt til norsk, kan potensielt inneholde feiltolkninger.

Når jeg skal vurdere påliteligheten i min oppgave er det viktig å ha som et bakteppe at vitenskap ikke representerer et speil av virkeligheten, men at den presenterer argumenter. Jeg

har derfor prøvd å være åpen til motargumenter av egne slutninger når jeg har drøftet oppgaven.

Tabell 3 og 4 tydeliggjør temaene i artiklene med koding av funn. Jeg har skrevet inn kommentarer på noen av funnene.

X = mangel på funn

V = bekreftet funn

(V) = indirekte funn

Tabell 3:

Funn som mulig kan identifisere manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker i valgte artikler									
Forfattere	Rus	Rigiditet	Psykisk helse problem	Den beskyttende foresattes atferd/ Barnets atferd.	Vel talenhet	Sinne og fiendtlighet	Økonomi	Makt-differensial	Krysser grenser
Sudland & Neumann (2021)	X	V	V	X	V	V	Høy sosio-økonomisk status	X	X
Polak & Saini (2019)	V	V	V	X	X	V	Økonomisk avhengighet	V	V
Silberg & Dallam (2019)	V	(V)	V	V	X	V	Høy sosio-økonomisk status	2/3 av beskyttende foresatte utsatt for vold av ekspartner	V

Tabell 4:

Funn som tydeliggjør problemstilling rundt håndtering av manipulasjon i høykonflikt barnedelingssaker i valgte artikler						
Forfattere	Undersøkelser	Veiledning av partene	Kunnskap	Prosedyrer	Makt	Vold
Sudland & Neumann (2021)	Vanskelig å vite hvem som snakker sant. Stiller spørsmål til om bv's undersøkelser er egnet. Vanskelig å finne informasjon om familiene. Vurdere barnas skadeomfang og barnas Barnevernsarbeideren beskriver foreldrenes atferd og situasjoner mer en avveining mellom å beskytte barnet og.... Mye tvil og vegring i forhånd til å vurdere omsorgsovertakelse, selv om det oppleves nødvendig.	Fare for at barnevernet kan bli trukket inn i konflikten, og ta parti. Gir hjelpetiltak til barna.. Gir hjelpetiltak til den mest samarbeidsvillige forelderen, som trenger det minst.	Fare for at barnevernsansatte har en overflatisk forståelse for foresattes fungering, og at de mangler kunnskap eller mangler kartleggingsmetoder.	X	X	X
Polak & Saini (2019)	Involverer mange hjelpeinstanser.	Dårlig kommunikasjon om hvordan best ivareta barnet.	X	X	X	X
Silberg & Dallam (2019)	Høy grad av fornektelse hos voldsutsatt. Når en misbruker fremstår rolig, profesjonell eller sjarmerende, ble anklagene fra den beskyttende forelderen tolket mindre troverdige Parental alienation syndrom blir gitt for stor vekt. Risiko med delt omsorg grunnet fortsatt kontakt mellom offer og overgriper.	X	Fagfolk har manglende utdanning og kunnskaper på vold i nære relasjoner og misbruk mot barn. Behandler beskyttende forelder dårlig, og patologiserer dem. 73% av misbruket ble rapportert til barnevernet. 67% patologiserte beskyttende forelder. 67% aksepterte profesjonelles vurderinger om at barnet ikke voldsutsatt. 37% PAS 37% Ikke bevis for vold. Hovedgrunn til at sakene ble snudd: 63% Hjelp fra spesialister på vold mot barn avgjørende for å omgjøre sakene hvor barnet var plassert hos overgriper. Kun 20% av misbruket kunne bevises.	X	X	Barn blir boende med voldsutøver. Barn blir separert fra, eller mindre samvær med, beskyttende forelder.

5. Drøfting

Formålet med drøftingen er å binde hele oppgaven sammen. Dette involverer å presentere funnene, reflektere over oppgaveprosessen, få frem hvordan man kan relatere hovedfunnene i oppgaven til en videre kontekst og drøfte hvordan funnene kan være til nytte (Aveyard, 2019, s. 153 og 155). For å svare på problemstillingen i oppgaven, hvordan barnevernstjenesten kan identifisere og håndtere manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker, har jeg prøvd å kategorisere funnene i identifiseringer og håndtering. Det kan være en glidende overgang mellom dem.

5.1. Identifisering

For å kunne identifisere manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker, presenterer og drøfter jeg mulige indikatorer som har fremkommet gjennom oppgaveskrivingen. Hver enkel indikator må vektles og sees i sammenheng med andre indikatorer.

5.1.1. Innhente informasjon

I Sudland & Neumann (2021, s. 143) vektlegges at det er vanskelig å innhente informasjon fra familiene grunnet lite kontakt med hjelpeapparater, mens det i Polak & Saini (2019, s. 132) fremkommer at familiene involverer mange hjelpeinstanser. Dette er diskrepans i funnene. Mandel et al. (2021, s. 2 og 3) opplyser at manipulatorer både manipulerer barnevernstjenestene, og andre instanser som rapporterer til dem, som ledd i sine strategier. Nordhelle (2009, s. 36) har også spesifisert at en manipulator ønsker å skape et stort sosialt nettverk da popularitet minsker faren for å bli oppdaget, samt at nettverket kan utnyttes i strategiene. Hun uttaler videre at det heller ikke er uvanlig at manipulatorer isolerer sine offer for å avskjære dem fra støttende nettverk og dermed kunne ha større innflytelse over offeret. Offeret vil da ikke kunne hente inn motvekt til manipulatorens intense innflytelse (Nordhelle, 2009 s. 75). Konklusjonen min blir derfor at begge disse ytterpunktene, å bevisst unngå eller å bevisst og aktivt oppsøke hjelpeapparatene, kan være indikatorer for manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker.

5.1.2. Maktdifferensial

Polak og Saini (2019, s. 121) har fått tydelig frem at det er et maktdifferensial mellom manipulator og offer. I Sudland & Neumann (2021) er maktdifferensialet i stor grad utvasket da artikkelen presenterer funnene fra mikronivå, og dermed tilegnes egenskapene begge

foreldrene. Jeg oppfatter at det er informantenes sterke vegring mot å ta parti som gjør at manipulators egenskaper ikke presenteres på et ontogenetisk nivå. I Silberg & Dallam (2019, s. 151) fremkommer at 2/3 av de beskyttende foreldrene hadde blitt utsatt for vold av partneren. Med voldsbruk mot partner, følger også et maktdifferensial. Selv om manipulasjon i denne artikkelen foregår i en kontekst av voldsutøvelse, og at grensen mellom følgene av direkte vold og manipulasjon er uklare, vil maktdifferensialet mellom partene være en sterk indikator som bør vekke barnevernsansatte til å være årvåken. Beskrivelsene av hvordan offeret brytes ned av manipulator samtidig med at manipulator erverver seg mer makt i Nordhelle (2009), bekrefter også at maktdifferensial er en grunnleggende indikator for manipulasjon ved høykonflikt barnefordelingssaker.

5.1.3. Økonomi

Et noe overraskende funn, er funnene i Sudland & Neumann (2021, s. 144) og Silberg & Dallam (2019, s. 148) som beskriver at familiene involverte i høykonflikter ofte har høy sosioøkonomisk status. I Silberg & Dallam (2019, s. 148) presiseres i tillegg at så mange som 93% har høy eller mellom sosioøkonomisk status. I Polak & Saini (2019, s. 131) nevnes at høykonfliktfamilier er en heterogen gruppe og at sosioøkonomisk status ofte ikke blir kartlagt i forskningen. De vektlegger at det kan forekomme økonomisk avhengighet mellom partene, og at enighet om barnebidrag påvirker sterkt hvor godt foreldrene klarer å enes om samværet med barna. Også i Mandel et al. (2021, s. 5) fremheves at manipulator kan ha bedre råd enn offeret. Både Sudland & Neumann (2021) og Silberg & Dallam (2019) bygger sine studier på få saker, som gjør at høy sosioøkonomisk status er en noe usikker indikator ved manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker. Penger er makt, og manipulators mål er å tilegne seg makt. Økonomisk avhengighet kan være en del av et maktdifferensial. Jeg tolker at høy sosioøkonomisk status ikke er en kontraindikator i disse sakene, men vil ha fokuset sterkere mot økonomisk avhengighet som en indikator.

5.1.4. Adferd

I både Polak & Saini (2019, s. 121 og 123) og Sudland & Neumann (2021, s. 146) fremkommer en beskrivelse av at manipulator er rigid. Selv om rigiditet ikke nevnes spesifikt i Silberg & Dallam, (2019), handler jo hele denne artikkelen om rigide og langvarige familiekonflikter og rettsaker. Jeg vurderer derfor at rigiditet er en sterk indikator for manipulatorer i høykonflikt barnefordelingssaker.

I alle forskningsartiklene vises det til manipulators strategibruk, uten at jeg gjengir dem her. Strategier er vanskelige å bruke som indikatorer, da de er en del av den skjulte makten til manipulator, og at alle kan bruke noen strategier i en presset situasjon.

I alle artiklene fremkommer at manipulator bruker rusmidler, og det presiseres i Polak & Saini (2019, s. 121) at manipulatorene ruser seg når han har ansvar for barn. I Mandel et al. (2021, s. 8) opplyses at IPV voldsutøverne kan projisere egne rusproblemer mot den beskyttende forelderen. Koch (2000, s. 46) har vist til at 70% av familiemedlemmer i høykonfliktsaker har hatt rusutfordringer forut for rettsak om barnefordeling. Selv om rus er tema i alle artiklene, er bruk av rusmidler utbredt i mange ulike sammenhenger og kan ikke sees på som en indikator for manipulasjon i høykonflikt barnefordelings saker alene.

Det er lite fokus på offerets adferd i artiklene. Braiker (2004, sitert i Nordhelle, 2009, s. 57) uttaler at det er særlig en gruppe mennesker som har «the disease to please» som er lette bytter for manipulatorer. For å gjøre alle til lags ligger det et bakenforliggende behov for å få andres anerkjennelse, og uten disse anerkjennelsene kjenner de seg lite verdt. Polak & Saini (2019, s. 124) beskriver også at offeret kan ha et lavt selvbilde. Silberg & Dallam (2019, s. 145) bekrefter at testprofiler av ofrene ofte mangler. Artiklene har heller ikke fått frem det sirkulære samspillet mellom offer og manipulator der offeret også tar skritt som er tilpasset manipulasjonsprosessen, slik det fremkommer i Nordhelle (2009, s. 62). I Mandel et al. (2021, s. 11) anbefales det å kartlegge den beskyttende foreldres måter å stå i mot og håndtere manipulasjon av systemene for å få frem den harde jobbingen som ligger i å stå imot en manipulator. I både Silberg & Dallam (2019, s.151) og Nordhelle (2009, s. 189) vektlegges manipulators sykelliggjøring av offeret for å undergrave offerets troverdighet. I Silberg & Dallam (2019, s.151) presiseres at 67% av ofrene ble patologisert. Manipulasjonsofferet kan uttrykke seg ustrukturert og emosjonelt, uten å klare å få frem poengene, grunnet redsel for å ikke bli trodd. I tillegg kan offeret være opptatt av å måtte forsvare seg mot manipulators usaklige beskyldninger. Offeret kan også være lett å lede, og den sakkyndiges plan for samtalen kan bli styrende (Nordhelle, 2011, s. 189). Ut fra funn i artiklene kan man ikke bruke offerets atferd som indikator, men sykelliggjøringen er en indikator. Indirekte blir derfor en sykelliggjort part, sammen med andre indikatorer, en indikator.

Manipulators gode kommunikasjonsferdigheter beskrives som en grunnleggende ferdighet av Nordhelle (2009, s.12 og 67). Overraskende blir veltalenhet kun påpekt som en indikator i Sudland & Neumann (2021, s. 144). Det kan være at de andre artikkelforfatterne ikke har punktuert veltalenhet, og at det er bakt inn i fenomener som høy utdanning og maktdifferensial. Jeg kan ikke trekke en klar konklusjon om veltalenhet som en indikator på manipulasjon ut fra det som fremkommer i artiklene, men ut fra den sterke vektleggingen for dette av Nordhelle synes jeg veltalenhet sammen med andre sterke indikatorer skal være et rødt flagg for manipulasjon.

Sinne og fiendtlighet fremkommer som en del av atferden til manipulator i Polak & Saini, (2019, s. 121). I Silberg & Dallam (2019, s. 156) er sinneproblemer påvist hos 63%. I Neumann & Sudland (2021, s. 146) uttaler informantene at foresatte kan ha dårlig impuls kontroll, at konflikten kan rettes mot barnevernsansatte og at foreldrene lager stor ståhei av bagateller. I Saini et al. (2012, s. 1311) beskrives hvordan høykonfliktfamilier er fanget i evige kriser, og Nordhelle (2009, s. 15) beskriver at manipulator kan ha en kronisk kranglete innstilling. Nordhelle (2009, s. 99 – 100) presiserer at når manipulatorene gjennomfører trusler er det ikke lenger manipulasjon men en direkte handling og er utenfor manipulasjonssirkelen. En manipulator bruker vanligvis ikke fysisk vold fordi han er strategisk og kontrollert for å oppnå et gode, og da er det ikke effektivt å bruke vold. Men hun presiserer at en manipulator kan miste kontrollen. Jeg vurderer også at manipulasjonssirkelen (Nordhelle, 2009, s. 98) er truet, at den er mot slutten eller avsluttet i forbindelse med høykonflikter, og at sinne derfor kan være mer fremtredende i denne fasen. Siden sinne og fiendtlighet er rapportert i alle artiklene, samt at det bekreftes å kunne være en del av strategibruken (Nordhelle, 2009, s. 75), er dette er sterk indikasjon.

Både Polak & Saini (2019, s.125) og Silberg & Dallam (2019, s. 156) beskriver hvordan manipulator krysser grenser. De kan involvere barna i foreldrekonflikten, kryssforhøre barna om den andre forelderen, la barna være budbringere til den andre forelderen, søke emosjonell støtte fra barna, samsøve og/eller bade med barna og bryte besøksforbud. Grenseoverskridende adferd vil derfor være en nokså sterk indikasjon for manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker.

5.1.4. Psykisk helse

I Sudland & Neumann (2021, s. 146) og Polak & Saini (2019, s. 122) beskrives manipulator med personlighetsforstyrrelse eller mentale helseproblemer. I Sudland & Neumann (2021, s. 146) brukes også beskrivelser som personlige dysfunksjoner, annen psykisk sykdom, psykisk uhelse og psykisk helseproblematikk som karakteristikk på de foresatte. Hva som legges i de ulike begrepene er noe uklart, selv om de gir oss en indikasjon om at partene har noen psykiske karakteristikk. Jeg synes det er vanskelig å trekke noen slutninger om psykisk helseutfordringer som indikator for manipulasjon ved høykonflikt barnefordelingssaker. Det er nærliggende å tenke at de uklare psykiske karakteristikkene kan ha sammenheng med at manipulasjon mangler en klar definisjon i forskningsfeltet, og at Nordhelles (2009) teoribeskrivelser om manipulasjon kunne tilført større klarhet og flere nyanser til de psykiske karakteristikkene. I Nordhelle (2020, s. 85) er nettopp en av fallgruvene å tillegge årsaken til atferden til personligheten, og med det stå i fare for å undergrave situasjonelle faktorerens betydning. Også i Silberg & Dallam (2019, s. 150) advares det sterkt mot å patologisere de beskyttende foreldrene.

5.2. Håndtering

I denne delen presenterer jeg en sammenfatning av funn i artiklene og fra teorien om hvordan barnevernstjenesten på best måte kan behandle saker hvor manipulasjon ved høykonflikt barnefordelingssaker inngår. Det må være barnas sikkerhet og behov som må stå i sentrum for håndteringen av manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker. Mistenker man at barna skjuler vold, bør disse henvises til spesialister på IPV (Silberg & Dallam, s. 164). I Norge har vi Alternativ til Vold (ATV) som er spesialister på håndtering av vold i nære relasjoner. Manipuleringer gjør det vanskelig å opplyse sakene på en forsvarlig måte, slik forvaltningsloven §17 (1967) krever, før en kan treffe vedtak.

5.2.1. Undersøkelser

Jo mer tid som tilbringes med manipulator, dess vanskeligere er det for han å holde en falsk fasade (Nordhelle, 2009, s. 150). Å bruke nok tid for å avsløre manipulator understrekes som viktige faktorer også i Silberg & Dallam (2019, s. 163). I samtaler med begge foreldrene sammen, kan man lettere se hvem som dominerer samspillet og de kan spontant provosere hverandre slik at de trer ut av rollene (Nordhelle, 2020, s. 80 - 87). En manipulator som fremstår tillitsvekkende og sympatisk vil snarere være hovedregelen enn unntaket (Nordhelle,

2009, s. 147). Man skal også være observant på at manipulator kan gjøre seg avhengig av fagpersonens hjelp i hensikt å vekke hjelpeinstinktet hos fagpersonen (Nordhelle, 2009, s. 85 og 99).

Informasjonen hentet fra barna blir beskrevet som en utfordring i Sudland & Neumann (2021, s. 145). Det opplyses at det er vanskelig å få barna i tale, og at man ikke kan stole på om barna er instruert av foreldrene. Nordhelle (2009, s. 129) informerer om at det er stor sannsynlighet for at barna vil uttale seg positivt om den manipulerende forelderen i samtale med sakkyndig eller dommer i en rettssak. Hun vektlegger at både barna og offeret trenger å bygge opp tilstrekkelig tillit til hjelpere over tid for å klare å åpne seg (Nordhelle, 2020, s. 82). Nordhelle (2011, s. 19) uttrykker også at manipuleringer av barn ofte ikke oppdages, og de kan være truet med for eksempel at mor kommer i fengsel eller kan dø om de forteller sannheten. Siden manipulering utøves fra en avmaktssposisjon, vurderer jeg at man kan anta at den forelderen som ikke er den primære omsorgspersonen og har svakest bånd til barna, har sterkeste motivasjon for å bruke manipulasjon for å oppnå et gode i høykonflikt barnefordelingssaker.

Å hente inn informasjon fra flere kilder, og å samarbeide med flere instanser understrekes som viktig (Silberg & Dallam 2019, s. 163). Nordhelle (2011, s. 192) understreker viktigheten av at dommerne i en høykonflikt barnefordelingssak tillater mange vitner som går lenger tilbake i tid, også utenfor sakens egentlige kjerne, når manipulasjon mistenkes. Hun begrunner dette med at manipulatorer ofte vinner disse sakene, siden manipulasjon er vanskelig å bevise. Nordhelle (2020, s. 87) oppmuntrer til at den som undersøker sakene reflekterer over egen sympati og begeistring overfor en av partene i disse saken, da dette er et rødt flagg for manipulasjon. I Silberg & Dallam (2019, s. 157) advares sterkt mot at slutningene i sakene bygges på antakelser, og ikke på fakta, og vektlegger at anklager mot manipulator og manipulators historie må kartlegges. Nordhelle (2009, s. 10 og 15) understreker at det kan være lett å hoppe til konklusjoner i konfliktsakene, fordi det kan være plagsomt å stå i uvissheten over tid.

5.2.2. Veiledning av partene

Det er ofte forelderen med best omsorgsevne som vil gi seg i barnefordelingskampen for å skåne barnet, noe som er svært uheldig for barnet. Dersom hun ikke gir seg for å beskytte barnet, kan hun bli beskyldt for å ikke samarbeide mens manipulator kan fremstå

samarbeidsvillig (Nordhelle, 2009, s. 110 – 112). Nordhelle (2009, s. 148 – 153) advarer følgende mot å drive ønsket om forlik mellom partene for langt i manipulasjonssaker, og at det er best for både barna og offeret med minimalisering av kontakten med manipulator. Når barnevernet mistenker manipulasjon og forstår at foreldrene ikke er jevnbyrdige, kan de tilby separate veiledninger til barnet og offeret. Manipulator er oftest ikke mottakelig for veiledning, men kan tilbys dette av formelle årsaker. Hun understreker barnevernets viktige rolle i å støtte barna, og advarer også mot at barnevernstjenesten henviser foresatte til å gå i terapi for å lære å samarbeide da de dermed avstår fra å gå inn i den vanskelige problematikken. Silberg & Dallam (2019, s. 163 - 164) opplyser at veiledning av partene alene ikke er tilstrekkelig i disse sakene. De advarer også mot at manipulator tildeles mye samvær med barna. Informantene i Sudland & Neumann (2021, s. 145) beskrev av de gav hjelpetiltak til den mest samarbeidsvillige forelderen, som trenger det minst, og til barna. Jeg oppfatter at de bekrefter at manipulatorene ofte ikke er mottakelige for veiledning. I Polak & Saini (2019, s. 133) vektlegges at håndtering av høykonfliktsakene koordineres mellom hjelpeinstansene; foreldreferdighetsprogram, individuell terapi, familieterapi og spesielt tilpasset terapi for vold og rus og liknende om det er behov.

5.2.3. Kunnskap

Det er inntrykket av den lave kunnskapsstatusen om manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker i systemene som har overrasket meg mest gjennom å jobbe med denne oppgaven. I Saini et al. (2012, s. 1311) ble ordet kunnskapshull brukt om høykonflikt barnefordelingssaker. Belastningen kan være stor for fagpersoner som skal håndtere høykonfliktsaker (Nordhelle, 2009, s. 145). Økt kunnskap om høykonflikter vil også kunne redusere belastningene til fagpersonene (Saini et al., 2019, s. 43).

Simon (1996, sitert i Nordhelle, 2009, s. 142) hevder at mennesker er preprogrammert til å tro at mennesker bare viser problematisk atferd hvis de har indre trøbbel eller er engstelig for noe. Han forklarer dette som årsak til at fagpersoner mislykkes i å gjenkjenne manipulasjon. Denne forklaringen er kanskje årsaken til dommernes «blind eyes» i disse sakene, som beskrives i Silberg & Dallam (2019, s. 161). I Silberg & Dallam, (2019, s. 161) viser de til at barnevernet var involvert i 93% av voldssakene, uten de hadde klart å beskytte barna. De beskriver at barnevernstjenestene hadde tendens til å lukke sakene uten å undersøke dem selv når sakene ble behandlet i retten, og de undersøkte heller ikke påståtte voldshendelser. Mandel et al. (2021, s. 5) understreker faren for at profesjonelle minimerer eller ignorerer at

IPV går ut over barna. Hovedgrunnen til at den beskyttende forelder fikk tilbake foreldre retten i Silberg & Dallam (2019, s. 153), var at den beskyttende forelder fikk bistand av spesialister på barnemisbruk. Dette viser hvor viktig kunnskap er for at fagfolk skal kunne utøve riktige vurderinger ved manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker.

5.2.4. Prosedyrer

Det er også noe overraskende at barnevernsarbeiderne ser ut til å mangle prosedyrer for å identifisere og håndtere manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker. Jeg trodde jeg skulle finne noe mer informasjon om dette gjennom artikkelsøkene jeg har foretatt. I Sudland & Neumann (2021, s.140) understreker forskerne at barnevernsansatte trenger kategorier i undersøkelser og håndtering i disse sakene. Saini et al. (2019, s. 49) påpeker i deres studie med 208 Canadiske barnevernsansatte, at bare 14% av dem hadde prosedyrer og retningslinjer for å jobbe med høykonflikt barnefordelingssaker. Sammenstilt med min egen erfaring med manglende prosedyrer i barnevernstjenesten jeg var utplassert hos i praksisfaget, kan jeg i hvert fall konkludere med at det finnes hull i barnevernssystemene på området uten å vite hvor gjennomgripende hullene er.

Flertallet av informantene viste en handlingsvegring og avmakt i disse sakene. De beskrev heller hva de kunne tenke seg å gjøre enn hva de faktisk gjør (Sudland & Neumann, 2021, s. 140 - 150). Klare prosedyrer for hvordan sakene behandles kunne hindret dette, og hjulpet barnevernsansatte til å finne veien gjennom et komplekst og ukjent landskap. Selv om barnevernstjenestene mangler klare prosedyrer for hvordan de best håndterer manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker, har barnevernstjenestene klare prosedyrer for hvordan undersøkelser utføres. Kanskje er det et rødt flagg for manipulasjon i seg selv når disse prosedyrene avvikes?

5.2.5. Juridisk og profesjonelt grenseland

Barnevernets manglende kunnskaper om foreldretvister kan ha sammenheng med at de har blitt ansett som familievernets og domstolens ansvar, og ikke som barnevernets (Rød, 2010, s. 94). I grenselandet mellom profesjoner, er domstolens mulighet til å utøve juridisk bindende makt og å føre vitner, vesensforskjellig fra barnevernstjenestene som opererer i et mindre handlingsrom og oftest blir et rådgivende organ i sakene. Ikke alle familier har råd til å føre høykonfliktsakene for retten, eller at de utsetter det lenge for å prøve å unngå kostnaden.

Barnevernstjenestene må være bevisste at deres innstillinger og råd i sakene kan bli stående i lang tid. I Silberg & Dallam (2019, s. 140) vises det til at barna som var feilplassert etter første rettsak, i snitt ble boende 3,2 år med den voldsutøvende forelderen før saken ble omgjort.

5.2.6. Vold

Skadelig manipulasjon kan medføre store psykiske skader hos offeret (Nordhelle, 2009, s. 28). Seksuelle overgrep vil som hovedregel bruke manipulasjon overfor barnet, moren og fagpersoner for å hindre å bli avslørt (Nordhelle, 2009, s. 145). Både Polak & Saini (2019, s. 126) og Shaw (2017, s. 74) fremhever at det er et viktig skille mellom høykonflikt saker og høykonflikt forhold hvor misbruk inngår, og at disse sakene krever ulike håndteringer. Newmark, Harrel & Salem (1995, sitert i Shaw, 2017, s. 74) påpeker at IPV forekommer ofte i høykonfliktsakene. Det vekker usikkerhet i meg når skille mellom høykonflikter, og høykonflikter hvor misbruk inngår, ikke tydeliggjøres i Sudland & Neumann (2019). Har informantene og forskerne i disse studiene reflektert over at misbruk kan være en del problematikken, eller har de ikke sett at misbruk kan være skjult av manipulasjonen i høykonfliktsakene? Har studien og/ eller informantene undervurdert hvor lagt en manipulator kan gå slik Nordhelle (2020, s. 82) advarte mot? Det kan også være mangelen på enhetlige definisjoner i høykonfliktsakene som medvirker til det jeg oppfatter utydelig.

5.3. Refleksjon over egen forskning

Jeg har blitt positivt overrasket over at god kunnskap om temaet finnes, og som har tilført meg mye læring i skriveprosessen. Det finnes mange mennesker i verden som jobber iherdig med å både spre kunnskapen som finnes, og som forsker videre for å kunne tilføre mer kunnskap. Det har likevel vært krevende, og langt mellom funnene, for å finne frem til denne kunnskapen. Jeg kunne ønsket meg et mye større og breiere empirigrunnlag, noe som gjenspeiles i at Nordhelle har fått stor plass i oppgaven.

Funnene i artiklene jeg har valgt ut i oppgaven er svært viktige bidrag til å forstå mer av et komplekst tema som manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker er. Artiklene opplever jeg å gi en mer fragmentert forståelse om manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker, selv om artiklene presenterer en grundig utført forskning. Man må anse at forskningen og kunnskapen om disse komplekse temaene er i en tidlig

utviklingsfase, og at forskningen som utøves har lite annen forskning å bygge på. Jeg sitter igjen med en oppfattelse av at det er et stort sprang fra informasjonen som fremkommer i teoridelen og informasjonen jeg kan hente ut fra artiklene.

Det kan være ubevissthet, fornektelse, frykt, avhengighet og avmaktfølelse som styrer at offeret ikke har evnet å avslutte forholdet til manipulator, selv om offeret noen ganger vet det hadde vært til barnas beste. Offeret kan ha blitt oppmuntret til å gå ut av et destruktivt forhold til manipulator av nettverket sitt eller av terapeuter i lang tid, uten å klare å ta de nødvendige skrittene for å beskytte de involverte barna. I voldssaker har foresatte som ikke har evnet å beskytte barna fra voldsutøver blitt dømt til passiv medvirkning ved vold mot egne barn, slik som i den kjente Christoffer saken. Straffeloven §15 (2005) presiserer at et straffebud også rammer den som medvirker til overtredelsen. Å bruke ordet ansvarlig om et offer for manipulasjon, enten offeret er partner, ekspartner, barnevernsansatt eller annen fagperson, er en sensitiv drøfting. Det rokker ved forståelsen fra en todeling, om at en part er ond og den andre parten er god, til en tredelt forståelse om at begge parter er deltakere og skaper er resultat sammen. Jeg reflekterer også over at vi alle har sårbare sider en manipulator kan utnytte, og om vi kan være ansvarlige for at disse, ofte ubevisste sidene i oss, utnyttes? Norhelle (2009, s. 93) har beskrevet at samhandling med manipulator er en sirkulær prosess hvor offeret også er delaktig. Jeg har gjennom oppgaveskrivingen reflektert over om ordet delaktig noen ganger kunne vært erstattet med ordet ansvarlig når manipulasjonen i høykonflikt barnefordelingssaker rammer barna. Refleksjonen om ansvarsforhold kan ha betydning for hvordan manipulasjon i høykonfliktsaker håndteres. Barnevernet vil i kraft av i sin posisjon alltid være ansvarlige, og ikke bare delaktige, når de utnyttes av manipulator i høykonflikt barnefordelingssaker.

5.4. Veien videre

Siden manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker er så komplekst burde det være barnevernsansatte med spesialkompetanse som håndterer disse sakene i barnevernstjenestene, slik Silberg & Dallam (2019, s. 163) tar til orde for. Alternativt at barnevernsansatte har tilgang til erfarne veiledere i høykonflikt barnefordelingssaker som skal bidra til opplæring, støtte, kritisk tenkning og refleksivitet (Saini et al. (2019, s. 42 - 44). For at barnevernsansatte skal kunne identifisere manipulasjon, må det jobbes mer for at temaet skal bli allmennkunnskap i barnevernstjenestene.

Særlig på feltene den beskyttende foresattes profil og måter å stå i mot manipuleringen på, sirkulært samspill mellom partene, manipulasjonsprosessen og manipulasjonssirkler trengs mer erfaringer, forskning og kunnskaper. Jeg ønsker også å vite mer om hva som er rasjonale bak hvorfor barnevernsansatte noen ganger avviker fra å følge de undersøkelsesprosedyrer de er underlagt, og om avvikene forekommer hyppigere i høykonflikt barnefordelingssaker? Ligger det bevisste vurderinger bak avvikene, eller skyldes det manipulasjon? Jeg har også reflektert over at avmakt kan være en fellesnevner mellom manipulator, offer og barnevernstjenestene ved manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker. Avmakt kan være en sterk og ubehagelig følelse som kan drive en person til å kompensere for denne, dersom avmakten ikke bevisstgjøres og modnes. Vi vet litt om kompensasjonsmønsteret til manipulator og offer, men jeg ønsker å vite mer om avmakten kompenseres hos barnevernsansatte og i så fall hvilken form det tar.

Dersom man kategoriserer foreldretvister med at barna utsettes for psykisk vold, mener jeg også denne typen vold må sees på som et samfunnsproblem og ikke som en privatsak hvor barnevernstjenesten beskytter voldsutøver(e). Jeg ser ingen grunn til at disse sakene ikke skal håndteres på lik linje med andre voldssaker, som jo håndteres etter klare prosedyrer av barnevernstjenestene. Prosedyrer som utarbeides av barnevernstjenestene for å håndtere manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker, bør inneholde en sunn drøfting for hvor grensen går for å vedta utvidet undersøkelse i sakene. Uten tilgang til et godt informasjonsgrunnlag, vil det være svært vanskelig for barnevernsansatte å kunne ta riktige beslutninger til barnets beste.

6. Konklusjon

Jeg har med meg at konklusjonene fra en narrativ litteraturstudie vil være mer usikre enn en systematisk litteraturstudie. En klar konklusjon som allikevel kan trekkes, er at det trengs en klar definisjon av begrepene manipulasjon og høykonflikt. Dette er viktig både for å kunne forske videre på fenomenene på en mer samlet måte, og for at profesjonene skal kunne identifisere og håndtere dem på en bedre måte. Selv uten tilgang på entydige definisjoner, synes jeg oppgaven har gitt et godt grunnlag til hvordan essensen av manipulasjon kan forstås, identifiseres og håndteres i høykonflikt barnefordelingssaker. Det verste som skjer i manipulasjonssakene er at barnevernsansatte utpeker offeret for manipulasjon som den manipulerende i tråd med manipulators versjon av virkeligheten. Økt kunnskap vil kunne hindre dette.

Av de konkrete indikatorfunnene i oppgaven er maktdifferensial mellom partene, krysse grenser, manipulators rigiditet, aktiv eller ingen bruk av hjelpeinstanser, sinne og fiendtlighet de sterkeste indikatorene for manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker. Finner man også rusbruk og veltalenhet hos manipulator vil det styrke indikasjonene. Gjenkjenner man i tillegg annen strategibruk, kartlegger manipulasjonssirkler, egosentrisk natur og manipulasjoner fra andre forhold vil det gi veldig sterke indikasjoner. Kartlegging av den beskyttende forelderens måter å stå i mot manipulasjonen, økonomisk avhengighet, og at den beskyttende forelderens kan fremstå sliten og sykkelig, kan også bidra til en forsterkning av indikasjonen.

For å svare på hvordan man kan håndtere manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker, er utarbeiding av klare prosedyrer, inkludert grundig hypotesetesting fra begge argumenter essensielt. Det bør være barnevernsansatte med spesifikk kompetanse som håndterer sakene, eller at uerfarne barnevernsansatte veiledes. Å bruke tid nok i kartleggingen, og å aktivt jobbe for å gjøre barn og den beskyttende forelderen trygge nok til å få frem sin stemme vil også være viktig. Den barnevernsansatte må være forsiktig med å veilede foresatte med mål om forlik mellom partene, og i stedet tilby individuell veiledning av partene. I direkte samtaler med beskyttende forelder, må barnevernsansatte også ha med seg at offeret ikke nødvendigvis er bevisst manipulasjonen og sykelligjøringen. Det er også viktig at hjelpeinstansene samarbeider i oppfølgingen av partene i en høykonflikt barnefordelingssak.

Oppgaven viser at kunnskapen barnevernsansatte trenger for å kunne identifisere og håndtere manipulasjon i høykonflikt barnefordelingssaker finnes, men kunnskapen trenger å vokse inn i barnevernstjenestene, basisutdanningene og å forskes mer på. Jeg tror temaet i oppgaven vil bli stadig mer aktuelt for barnevernstjenestene frem i tid, og at det vil lette barnevernsansattes jobb om kunnskapen økes.

7. Litteraturliste:

- Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: A practical guide*. Open University Press.
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Forholdet mellom barnevernloven og barneloven. Barneverntjenestens rolle der foreldrenes konflikter går ut over barnets omsorgssituasjon*. Regjeringen.no.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/skjema/bua/rapportering20barnevern/veileder.forholdet.mellom.barneloven.og.barnevernloven.pdf>
- Bufdir. (u.å.). *Kartlegging av vold og trusler*. bufdir.no | Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Hentet 1. mai 2022, fra
https://bufdir.no/vold/Krisesenterveileder/Under_oppholdet/Gjennomfor_systematisk_kartlegging/systematisk_kartlegging_av_voksen/Kartlegging_av_vold_og_tusler/
- Dallam, S., & Silberg, J. L. (2016). Recommended treatments for “parental alienation syndrome” (PAS) may cause children foreseeable and lasting psychological harm. *Journal of Child Custody*, 13(2–3), 134–143.
<https://doi.org/10.1080/15379418.2016.1219974>
- Forvaltningsloven. (1967). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker*. (LOV-1967-02-10). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>
- Francia, L., Milliar, P., & Sharman, R. (2019). Mothers and fathers’ experiences of high conflict past two years post separation: A systematic review of the qualitative literature. *Journal of Child Custody*, 16(2), 170–196.
<https://doi.org/10.1080/15379418.2019.1617821>
- Geffner, R., & Shaw, M. (2020). Editors’ Announcement of Expanded Journal and Acknowledgements. *Journal of Family Trauma, Child Custody & Child Development*, 17(1), 1–3. <https://doi.org/10.1080/26904586.2020.1746097>

Grønvold, E., & Storø, J. (2012). *Miljøarbeid i barnevernet. Systematikk og refleksjon.*

Universitetsforlaget.

Heltne, U., & Steinsvåg, P. Ø. (2017). *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for*

beskyttelse og hjelp. Universitetsforlaget.

Jevne, K. S., & Andenæs, A. (2017). Parents in high-conflict custodial cases: Negotiating shared care across households. *Child & Family Social Work*, 22(1), 296–305.

<https://doi.org/10.1111/cfs.12240>

Jevne, K. S., & Ulvik, O. S. (2012). Grensearbeid: Barnevernets møte med

foreldrekonfliktsaker. *Fontene forskning*, 2, 18–32.

Justis-og beredskapsdepartementet. (2017, mars 9). *NOU 2017: 8* [NOU]. Regjeringen.no;

regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-8/id2542284/>

Koch, K. (2000). *Når mor og far møtes i retten: Barnefordeling og samvær* [Book]. Norsk

institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring; Norsk institutt for forskning

om oppvekst, velferd og aldring. [https://urn.nb.no/URN:NBN:no-](https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008101704001)

[nb_digibok_2008101704001](https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008101704001)

Legal Information Institute. (u.å.). LII / Legal Information Institute. Hentet 22. april 2022, fra

https://www.law.cornell.edu/wex/guardian_ad_litem

Mandel, D., Mitchell, A., & Mandel, R. S. (2021). *How Domestic Violence Perpetrators*

Manipulate Systems. 1-13.

[https://safeandtogetherinstitute.com/evidence-resources/articles-chapters-david-](https://safeandtogetherinstitute.com/evidence-resources/articles-chapters-david-mandel/)

[mandel/](https://safeandtogetherinstitute.com/evidence-resources/articles-chapters-david-mandel/)

Mevik, K., Lillevik, O. G., & Edvardsen, O. (2016). *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og*

praktiske tilnærminger. (1.utgave). Gyldendal Akademisk.

Nordhelle, G. (2009). *Manipulasjon: Forståelse og håndtering.* Gyldendal Akademisk.

- Nordhelle, G. (2011). Praktiseringen av sakkyndighetsarbeid i barnefordelingssaker – til barnas beste? *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 9(3), 176–197. <https://doi.org/10.18261/ISSN0809-9553-2011-03-02>
- Nordhelle, G. (2020). Fallgruver i sakkyndigarbeid. *Tidsskrift for Familierett, Arverett Og Barnevernrettslige Spørsmål*, 18(1), 79–87. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2020-01-05>
- NOU 2017: 8 (2017). *Særdomstoler på nye områder? —Vurdering av nye domstolsordninger for foreldretvister, barnevernsaker og utlendingssaker*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-8/id2542284>
- Polak, S., & Saini, M. (2019). The Complexity of Families Involved in High-Conflict Disputes: A Postseparation Ecological Transactional Framework. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(2), 117–140. <https://doi.org/10.1080/10502556.2018.1488114>
- Rød, P. A. (2010). Konfliktfylt barnefordeling – arena for barnevernet? (Bd. 2, s. 92–11). *Fokus på familien*. <https://doi.org/10.18261/0807-7487-38-2>
- Safe & Together Institute. (u.å.). *Safe & Together Institute*. Hentet 27. april 2022, fra <https://safeandtogetherinstitute.com/>
- Saini, M., Black, T., Lwin, K., Marshall, A., Fallon, B., & Goodman, D. (2012). Child protection workers' experiences of working with high-conflict separating families. *Children and Youth Services Review*, 34(7), 1309–1316. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.03.005>
- Saini, M., Nikolova, K., & Black, T. (2019). An Integrative Model for Taming the Storm: Casework Supervision in Child Protection Services for Working with Families Involved in High-Conflict Child Custody Disputes. *Child Welfare*, 97(3), 41–60.

Shaw, M. (2017). Commentary regarding parenting coordination in cases of high conflict disputes. *Journal of Child Custody*, 14(1), 73–76.

<https://doi.org/10.1080/15379418.2017.1286961>

Silberg, J., & Dallam, S. (2019). Abusers gaining custody in family courts: A case series of over turned decisions. *Journal of Child Custody*, 16(2), 140–169.

<https://doi.org/10.1080/15379418.2019.1613204>

Straffeloven. (2005). *Lov om straff*. (LOV-2005-05-20-28). Lovdata.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/*#KAPITTEL_1-2

Sudland, C., & Neumann, C. B. (2021). «For det er jo alvorlige saker»: – Barnevernets møte med fastlåste foreldrekonflikter. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(2), 136–152.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-02-05>

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* - (5. utgave). Fagbokforlaget.

Aadnesen, B. N., & Hærem, E. (2014). *Barnevernets undersøkelser* (3. utgave).

Universitetsforlaget.